

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

ІСТОРІОГРАФІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації
до вивчення вибіркової компоненти
здобувачами спеціальності 032 «Історія та археологія», ступеня
доктора філософії денної та заочної форм навчання

Київ 2024

УДК 930(477)

I-89

Укладач В. В. Єгоров, канд. істор. наук, доцент

Рецензент С. В. Адамович, д-р істор. наук, професор

Відповідальний за випуск *Є.В. Перегуда*, д-р політ. наук,
професор

*Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права,
протокол №7 від 17 березня 2023 року.*

В авторській редакції.

Історіографія історії України: методичні рекомендації до
I-84 вивчення вибіркової компоненти / уклад: В. В. Єгоров. – Київ:
КНУБА, 2024. – 36 с.

Містять плани семінарських занять, тематику індивідуальних
завдань та контрольних робіт, питання модульного та підсумкового
контролю, список рекомендованої літератури.

Призначено для здобувачів спеціальності 032 «Історія та
археологія», ступеня доктора філософії денної та заочної форм
навчання.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Мета та завдання вибіркової компоненти.....	4
Методи навчання.....	8
Тематика лекцій та практичних занять.....	9
Методичні рекомендації та вимоги до написання індивідуальної роботи.....	14
Методи контролю та оцінювання знань аспірантів	18
Питання підсумкового контролю.....	21
Політика щодо академічної доброчесності.....	23
Політика щодо відвідування.....	24
Список рекомендованої літератури.....	24
Інформаційні ресурси.....	32

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У межах цього курсу здобувачі за спеціальністю 032 «Історія та археологія» продовжують набувати загальні та фахові компетентності пов'язані зокрема із вивченням курсу «Історіографія історії України». Ця дисципліна є вибіркоким компонентом освітньої наукової програми спеціальності «Історія та археологія». Варто наголосити, що допуск аспіранта до захисту здійснюється після успішного виконання ним його індивідуального навчального плану, до складу котрого входять вибіркокі дисципліни. Отже, метою викладання цієї вибіркокої дисципліни є сформувати у аспірантів уявлення про основні аспекти історіографії як наукової дисципліни. Варто наголосити на тому, що існує значна кількість точок зору на історіографію. Головні проблеми сучасної історіографії історії України суттєво розширилися з впливом студій з інтелектуальної історії, філософії історії, культурології, політології, етнології, соціальної психології. На сучасну історіографію історії України суттєво вплинув розвиток тематичної історіографії, біографічної історіографії, інституційно-організаційної, предметно-структурної історіографії, неформальної історіографії (напрями, школи, течії), регіональної історіографії, культурології історіографії, історії історіографії, історії теорії (методології та методики).

Вивчаючи цей курс, здобувачі отримують уявлення про досягнення світової та української історіографії, вони засвоюють основні принципи, закони і категорії діалектики та цієї науки, актуальні проблеми сучасної вітчизняної історіографії. Отримують уявлення про її методологічні функції, зокрема порівняльно-аналітичну; а також з'ясовують, що основні поняття, категорії, терміни історіографічної науки потрібні для функції формалізації результатів наукового розвитку, наукових досліджень і розробок; принципи, закони і категорії. Аспірантам також варто звернути увагу на те, що, вивчаючи минуле в свідченнях про нього, вони мають усвідомити труднощі історичного пізнання – неможливість експериментального відновлення минулого, фрагментарність свідчень минулого, зв'язок наявних свідчень з ідеологією.

У межах цього курсу аспіранти також отримують уявлення про сучасні способи використання інформаційно-комунікаційних технологій в обраній сфері діяльності; основи історіографічного аналізу літератури теми; сучасні підходи до вивчення історичних процесів, їх впливу на процеси сучасності.

Здобувачі також набувають навичок самостійно й усвідомлено ставити цілі і завдання власного дослідження з урахуванням результатів роботи попередників, використовувати фундаментальні і прикладні історичні знання в сфері професійної діяльності; також вміти самостійно аналізувати факти, явища. Використовувати фундаментальні і прикладні історичні знання в сфері професійної діяльності. Вміти використовувати сучасні способи використання інформаційно-комунікаційних технологій в обраній сфері діяльності. Мати навички здійснення історіографічного аналізу теми. Застосовувати сучасні підходи до вивчення історичних процесів, зважаючи на їх вплив на процеси сучасності. Навичками аналізу сучасних процесів з урахуванням їх історичного контексту і розуміння сутності методологічних підходів, що розвиваються різними історіографічними школами.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета курсу – сформувати у аспірантів розуміння основних аспектів історіографії як наукової дисципліни, усвідомлення суті функціонування історичної науки в Україні та зміни наукових підходів до вивчення української історії, а також забезпечити підготовку аспірантів до проведення дослідницької роботи.

Компетенції аспірантів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни

Інтегральна Компетентність (ІК). Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу інформації, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

ЗК02. Здатність систематизувати знання та розуміння філософських методологій пізнання, ключових засад професійної етики, систем морально-культурних цінностей, принципів толерантності, які базуються на принципах поваги до різноманітності та мультикультурності.

ЗК05. Здатність до цілеспрямованого та наполегливого самовдосконалення, усвідомлення соціально-моральної та етичної відповідальності за одержані наукові результати.

ЗК06. Здатність презентувати та обговорювати результати своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також вільно читати та розуміти іншомовні наукові тексти, володіти комунікативною культурою у відповідності до спеціальності та наукових інтересів.

ЗК07. Здатність ініціювати, обґрунтовувати та управляти актуальними науковими проєктами інноваційного характеру, складати пропозиції щодо їх фінансування, реєстрації прав інтелектуальної власності, самостійно проводити наукові дослідження, взаємодіяти у колективі та виявляти лідерські здібності при виконанні наукових проєктів.

ЗК08. Здатність використовувати сучасні методи та технології наукової комунікації державною та іноземною мовами на сучасному технологічному обладнанні з залученням цифрових технологій та новітнього інструментарію для проведення досліджень на рівні якісного виконання, яке відповідає національному та світовому рівням.

ЗК09. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті, в наукових структурах, закладах та підрозділах, використовуючи сучасні методи педагогічної майстерності та принципи когнітивної психології в поєднанні з володінням загальнонауковим та спеціальним критеріально-понятійним апаратом науковця-дослідника.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК01. Володіння актуальною інформацією щодо сучасного стану, тенденцій розвитку, проблематики та наукової думки у сфері професійної діяльності.

ФК02. Здатність використовувати сучасні методи фізичного, математичного моделювання, статистичного аналізу та прогнозування із використання новітніх прикладних програм, комп'ютерних систем та мереж, програмних продуктів при створенні нових знань, отриманні наукових та практичних результатів у сфері професійної діяльності.

ФК03. Здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні та комерційні міркування, що впливають на реалізацію технічних рішень.

ФК05. Здатність до застосування категорійно-понятійного апарату, новітніх теорій, концепцій, технологій та методів, необхідних для розв'язання комплексних проблем в історичній сфері.

ФК06. Здатність до володіння принципами відбору, використання історіографічного напрацювання й архівних документів для реконструкції різноманітних сторінок української історії, зокрема дослідження суспільно-політичних, державотворчих, соціокультурних аспектів, з врахуванням світового контексту.

ФК07. Здатність здійснювати аналіз історичних процесів та явищ національної історії, зіставляти та узагальнювати подібні та відмінні тенденції в історії розвитку України та інших країн.

Програмні результати навчання

Знання (ЗН)

ПР02. Здатність продемонструвати глибинні системні знання і розуміння вітчизняного та зарубіжного наукового доробку та практичного досвіду, сучасної методологічно-методичної бази проведення наукових досліджень.

ПР04. Здатність продемонструвати знання із наукової та професійної підготовки для підтвердження достатнього рівня компетентності у виборі методів наукових досліджень, оцінки їх наукової новизни та практичного значення при вирішенні спеціалізованих завдань в галузі.

Уміння (УН)

ПР05. Вміти виявляти зв'язки між сучасними науковими концепціями в суміжних предметних сферах для обґрунтування нових теоретичних та практичних рекомендацій для розв'язування науково-практичних задач в області теоретичних досліджень, застосовувати їх в галузі професійної діяльності.

ПР06. Вміти застосовувати універсальні навички дослідника, достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної, дослідницько-інноваційної та/або науково-педагогічної діяльності за фахом та продукування нових ідей та методів, спрямованих на покращення науково-практичної діяльності в галузі.

ПР14. Виокремлювати актуальні історичні проблеми та визначати їх структуру, взаємозв'язки чинників, проявів і наслідків як об'єкта наукового дослідження.

ПР15. Комплексно розуміти особливості впливу історичних процесів на розвиток особистості, суспільства та держави.

ПР16. Комплексно розуміти важливість історичної національної пам'яті, соціально відповідальної діяльності на основі етичних міркувань (мотивів).

Комунікація (КОМ)

ПР09. Демонструвати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику, академічну доброчесність, повагу до різноманітності та мультикультурності в поєднанні з володінням передовими методиками викладання у вищій школі і постійним самовдосконаленням професійного та наукового рівня.

Автономія і відповідальність (АіВ)

ПР10. Здатність ефективно працювати самостійно або в групі, вміння отримувати бажаний результат в умовах обмеженого часу з акцентом на професійну сумлінність і з дотриманням етичних міркувань, уміння та навички проводити моніторинг робіт та вчасно вносити корективи в план робіт за проектом.

ПР11. Здійснювати успішну інноваційну науково-технічну діяльність у соціально-орієнтованому суспільстві на основі міжособистісних взаємовідносин для максимального самовираження на основі терпимості, психологічної сумісності та етики поведінки.

ПР12. Демонструвати вміння самостійно ставити та розв'язувати відповідні організаційно-управлінські завдання на основі дотримання законодавчої бази, принципів доброчесності та відповідальності за успішний кінцевий особистий та командний результат на основі сучасної теорії і практики організації та управління функціонуванням науково-професійних видів діяльності.

ПР13. Здатність формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації на основі аналізу літературних джерел, патентних досліджень, повного циклу теоретичних і експериментальних досліджень, проведених за сучасними методиками.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу «Історіографія історії України» здійснюється у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи аспірантів з першоджерелами та навчально-методичною літературою, написання індивідуальних завдань (статей, розділів дисертаційного дослідження), модульного контролю.

Лекція як провідна організаційна форма навчального процесу вводить в предмет «Історіографії історії України», знайомить з найбільш важливими проблемами історіографії (світової та вітчизняної), забезпечує системність знань. Наявність конспекту лекцій допоможе аспірантам здобути цілісні знання з опорою на новітні досягнення світової та вітчизняної соціогуманітарної науки. Викладач постійно оновлює, доопрацьовує, систематизує лекційний матеріал.

Практичне заняття – колективна форма аудиторних занять, активний метод перевірки знань, якому передують лекція і самостійне опрацювання аспірантами першоджерел, посібників, історіографічних досліджень, поточних публікацій в друкованих та електронних ЗМІ, власного конспекту лекцій. Під час семінарів аспіранти виступають з підготовленими доповідями, беруть участь в обговоренні інших доповідей (дискусії), готують історіографічні огляди до розділів дисертаційного дослідження/статей у фахових наукових виданнях, висловлюють власні оцінки, демонструють вміння та навички історіографічного аналізу новітніх проблем, подій та процесів минулої історії України. Плани семінарських занять для студентів денної форми навчання всіх спеціальностей охоплюють 14 тем з курсу «Історіографія історії України». Плани семінарів доповнюють теми лекційного курсу.

Для підготовки кожної теми семінарів аспірантам пропонується список рекомендованої літератури, опрацювання якої дозволить ґрунтовно опанувати відповідну проблематику. Рекомендованою літературою можна скористатися на Освітньому сайті КНУБА, в читальному залі бібліотеки КНУБА, частина видань історіографічного напрямку наявна в навчально-методичному кабінеті кафедри політичних наук і права (ауд. 432).

Під час роботи на семінарі аспіранти повинні продемонструвати свої знання, вільно оперуючи засвоєним понятійно-категоріальним апаратом історіографії. Високу оцінку аспірант отримує тоді, коли системно і логічно висвітлює навчальну проблему своїми словами, користуючись

власним конспектом та відповідними записами. Перші доповіді з питань семінару варто розраховувати на 10–15 хв., як правило, з трибуни перед аудиторією. Подальше обговорення доповіді включає такі форми участі в семінарі: доповнення, запитання, зауваження, побажання, розгорнута оцінка. Регламент участі в обговоренні доповіді – до 5 хв.

У разі організації навчального процесу онлайн лекції, практичні заняття проводяться на платформі Microsoft Teams. Викладач формує відповідну команду, для чого кожен аспірант повинен мати адресу корпоративної пошти КНУБА. Навчальні матеріали розміщуються в Microsoft Teams, а також на Освітньому сайті КНУБА. Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево. Графік доводиться до аспірантів на початку вивчення дисципліни.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ І

Змістовний модуль 1.

Тема №1. Українська історіографія як спеціальна галузь знань і навчальна дисципліна.

1. Поняття «українська історіографія». Предмет, завдання і об'єкт.
2. Джерела української історіографії.
3. Методологія та понятійний апарат історіографії.
4. Періодизація української історіографії.
5. Література про українську історіографію.

Література : [46;53;56;71;75;98;100.]

Тема №2. Ранні писемні твори з історії України. Південно-Руське літописання. XII – XIII ст.

1. Повість минулих літ. X – XII ст.
2. Київський літопис XII ст.
3. Галицько-Волинський літопис XIII ст.

Література : [4;5;16;31;46;53;56;59;60;71;75.]

Тема №3. Українська історична думка в XVI – XVII ст.

1. Розвиток історичних знань в Україні. Києво-Могилянський колегіум (академія) та формування історичної думки XVII ст.
2. Козацькі літописи XVII ст. Літопис Самовидця.

3. Густинський, Львівський та Київський літописи XVII ст.
  4. «Хроніка» Ф. Сафоновича.
- «Синопис» І. Гізеля.
Література : [29;30;32;46;53;56;60;71;75;76;77;98.]

Тема №4. Нові явища у розвитку історичних знань в Україні в середині XVIII ст.

1. Розвиток української історіографії в XVIII ст.
  2. Г. Граб'янка про Б. Хмельницького.
  3. «Літопис» С. Величка.
  4. Ф. Прокопович та його вплив на гуманітарні науки в Україні та російській імперії.
- Література : [46;53;56;60;71;75;76;77;98.]

Змістовний модуль 2.

Українська історична наука наприкінці XVIII – на початку XXI ст.
Тема №5. Українська історична думка другої половини XVIII – першої третини XIX ст.

1. Проблема авторства «Історії Русів».
  2. Д. Бантиш-Каменський та його «История Малой России».
  3. М. Маркевич –дослідник історії України.
- Література:[21;24;39;40;46;49;50;53;55;56;57;58;60;62;63;64;71;72;73;74;75;77;98;104.]

Тема №6. Становлення і розвиток української історичної науки в середині XIX ст.

1. Зміст суспільних поглядів М. Максимовича.
  2. М. Максимович – засновник романтизму в Україні.
  3. М. Максимович і проблема походження українського народу та етнічної приналежності Київської Русі.
  4. Історія українських земель XVI–XVII століть у працях М. Максимовича.
  5. М. Максимович як дослідник Коліївщини.
- Література : [1;20;23;25;33;34;35;37;43;46.]

Тема №7. Українська історіографія наприкінці XIX ст.

1. Суспільні погляди М. Костомарова.

2. М. Костомаров про загальну схему російської та української історії. Основні проблеми історії Русі.
3. М. Костомаров про повстання Богдана Хмельницького та історію України XVII – початку XVIII століття.
4. Історична наука в Україні наприкінці XIX ст.
5. В. Антонович та його суспільно-політичні погляди.
6. В. Антонович – історик українського козацтва.
7. В. Антонович як засновник української історичної науки, «Київська школа».

Література : [13;6;18;19;39;46;50;53;56;60;71;77;80;86;87;98.]

Тема №8. Утвердження української національної історіографії на зламі XIX – XX ст. Схема української історії М.Грушевського.

1. Д. Яворницький як дослідник запорозького козацтва.
2. Громадянсько-політична діяльність М. Грушевського.
3. Поява «Звичайної схеми «руської історії» М. Грушевського.

Література: [9;10;11;12;13;17;22;27;28;44;46;50;53;56;60;71;77;85;86;98;99;102.]

Тема №9. Українська історична наука на початку XX ст.

1. Діяльність українського наукового товариства у Києві.
2. Дослідження історії Слобожанщини у спадщині Д. Багалія.
3. «История украинского народа» та дослідження сільського судочинства доби середньовіччя О. Єфименка.
4. М. Аркас – дослідник України-Русі.

Література : [15;41;42;45;46;50;51;52;53;54;56;60;71;77;83;84;88;89;98;105.]

Тема 10. Державницький напрям в українській історіографії.

1. Українська історична наука за кордоном.
2. Життєвий шлях та світогляд В. Липинського.
3. Нація і держава, еліта, інтелігенція, гетьманство, чинники української недержавності у спадщині В. Липинського.
4. Ідеї В. Липинського у працях Д. Дорошенка та його дослідження української історіографії.
5. «Підпільний» Університет у Львові у 1921–1925 рр.
6. Творчий шлях І. Крип'якевича.
7. М. Кордуба та українська історіографія.

8. Державницька концепція С. Томашівського.

Література : [53;60;71;90;91;92; 93;94;95;96;97.]

Тема №11. Історична наука в радянській Україні у 1920–1930-х рр.

1. Створення ВУАН та науково-дослідницьких установ історичного профілю.

2. Повернення з еміграції М. Грушевського та його історичні установи в Києві.

3. «Нова революційна школа» М. Слабченка.

4. Наукові установи марксистського спрямування.

5. М. Яворський та марксистський напрям української історіографії.

6. Репресії щодо українських істориків УСРР наприкінці 1920-х–1930-х.

Література : [8;60;53;71.]

Тема №12. Українська історіографія в другій половині 1940 – 1980-х рр.

1. Хрущовська «відлига» та її значення для розвитку історичних досліджень.

2. Представники шістдесятництва в українській історичній науці:

а) Ф. Шевченко;

б) М. Брайчевський;

в) О. Апанович;

г) О. Компан.

3. «Українське історичне товариство» та історична думка української діаспори. Дослідження І. Шевченка, О. Прицака, Л. Винара.

Література : [53;60;71;106.]

Тема №13. Сучасний етап розвитку історичної науки в Україні.

1. Історична наука в Україні в 1980-х–1990-х рр.

2. Зміни в системі науково-дослідних установ історичної науки Незалежної України.

3. Вища історична освіта: запровадження європейських стандартів підготовки науковців.

4. Долучення українських істориків до надбань світової і національної історіографії.

5. Методологічні підходи істориків пострадянської України.

6. Створення новітньої наукової історії України.

Література : [12;89;105;136;152;156.]

Змістовний модуль 3.
Розвиток української історіографії та
історичної науки в X – на початку XXI ст.

- Семінарське заняття 1. Методологія та понятійний апарат історіографії.
- Семінарське заняття 2. Етапи формування, періодизація, редакції, список, звід, авторство, філігрань, маргіналії в літописних джерелах.
- Семінарське заняття 3. Розвиток історичних знань в Україні. Києво-Могилянський колегіум (академія) та формування історичної думки XVII ст.
- Семінарське заняття 4. Умови та розвиток української історіографії в другій половині XVIII – початку XIX ст.
- Семінарське заняття 5. Питання ранньосередньовічної історії України у висвітленні М. Костомарова.
- Семінарське заняття 6. В. Антонович та застосування позитивістської методології й антропологічної науки у вивченні минувшини України.
- Семінарське заняття 7. «Історія України-Руси» М. Грушевського.
- Семінарське заняття 8. Діяльність українського наукового товариства у Києві.
- Семінарське заняття 9. Українська історична наука за кордоном 1920–1930-х рр.
- Семінарське заняття 10. Створення ВУАН та науково-дослідницьких установ історичного профілю.
- Семінарське заняття 11. «Українське історичне товариство» та історична думка української діаспори. Дослідження І. Шевченка, О. Пріцака, Л. Винара.
- Семінарське заняття 12. Українська історіографія в другій половині 1940 – 1980-х рр.
- Семінарське заняття 13. Методологічні підходи істориків пострадянської України.
- Семінарське заняття 14. Сучасний етап розвитку історичної науки в Україні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Написання індивідуальної роботи передбачає вміння викладати власні думки, а також створити невеликий за обсягом (до 10 сторінок) текст, зміст якого має бути пов'язаний з текстом наукового дослідження аспіранта, отже має містити всі аргументи і контраргументи та викладений максимально зрозуміло й стисло. Сучасний динамічний і різновекторний період розвитку суспільства й, отже, науки вимагає саме досконалого вміння та знання техніки формулювання чіткості аргументів та висновків дослідження, також максимальної обізнаності із здобутками попередників у обраній науковцем темі.

Головні проблеми сучасної історіографії історії України, що суттєво розширилися з впливом студій з інтелектуальної історії, філософії історії, культурології, політології, етнології, соціальної психології. На сучасну історіографію історії України суттєво вплинув розвиток тематичної історіографії, біографічної історіографії, інституційно-організаційної, предметно-структурної історіографії, неформальної історіографії (напрями, школи, течії), регіональної історіографії, культурології історіографії, історії історіографії, історії теорії (методології та методики). Для отримання аспірантами уявлення про досягнення світової та української історіографії, основних принципів, законів і категорій діалектики та цієї науки, та про актуальні проблеми сучасної вітчизняної історіографії сформульовано запропонований перелік індивідуальних завдань. Ця тематика спрямована на засвоєння того, що основні поняття, категорії, терміни історіографічної науки потрібні для функції формалізації результатів наукового розвитку, наукових досліджень і розробок. У вказаній тематиці робіт молодий науковець підводиться до думки, що, вивчаючи минуле в свідченнях про нього, треба усвідомити труднощі історичного пізнання – неможливість (повного) експериментального відновлення минулого, фрагментарність свідчень минулого, зв'язок наявних свідчень з ідеологією.

У межах вказаного переліку курсу аспіранти також отримують уявлення про основи історіографічного аналізу літератури теми; сучасні підходи до вивчення історичних процесів, їх впливу на процеси сучасності та різноманітних джерел.

Тематика робіт спрямована на набуття аспірантами навичок самостійно й усвідомлено ставити цілі і завдання власного дослідження з урахуванням результатів роботи попередників, використовувати фундаментальні і прикладні історичні знання в сфері професійної діяльності; також вміти самостійно аналізувати факти, явища. Використовувати фундаментальні і прикладні історичні знання в сфері професійної діяльності. Вміти використовувати сучасні способи використання інформаційно-комунікаційних технологій в обраній сфері діяльності. Мати навички здійснення історіографічного аналізу теми та володіти навичками аналізу сучасних процесів з урахуванням їх історичного контексту і розуміння сутності методологічних підходів, що розвиваються різними історіографічними школами. Особливе значення з огляду на завдання підготовки науковців мають отримання розуміння принципів відбору, історіографічного доробку для реконструкції минулого України в українському та світовому контексті, а також здатність проводити теоретичне і емпіричне дослідження, здатність до його апробації.

Якість роботи залежить від повноти опрацьованого матеріалу, зважаючи на корисність його змісту для написання тексту розділів дисертаційного дослідження, статей, матеріалів до збірників наукових конференцій.

Послідовність роботи над темою може містити такі складові :

1. Обрання теми (зважаючи на її зв'язок з текстом дисертаційного дослідження), пошук інформації, її вивчення.

2. Упорядкування знайдених відомостей та оцінка їх з точки зору можливості їх використання у тексті розділів дисертації (можливе розбиття інформації, зважаючи на їх корисність для різних розділів (плану) дисертаційного дослідження) інформації. Це дасть змогу полегшити свою роботу при формулюванні положень розділів наукового дослідження.

3. Ретельна оцінка віднайденної інформації з точки зору можливості її використання щодо тих чи інших джерел дисертаційного дослідження, історіографічних концепцій (теорій), що існують в науковому середовищі.

Особливої ваги ця частина набуває з огляду на наявність в сучасному інформаційному просторі безлічі недоведених теорій, фальсифікацій, перекручень, міфологічних уявлень про минувшину, проблем із достовірністю значного масиву джерел.

4. Виклад має бути підсумований висновками, який є однією з найважливіших частин роботи з огляду на те, що вони можуть бути використані у тексті наукового дослідження.

5. Остання частина – це список використаних джерел і літератури, сформульований із використанням сучасних стандартів опису джерел і літератури (котрі застосовуються в сучасній науковій літературі), а також транслітерація латиницею та перекладом назв джерел англійською мовою (у квадратних дужках [ ]) головних джерел роботи.

Обсяг роботи має складати 5–10 сторінок.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Предмет і завдання історіографії історії України.
2. Історіографія як наука. Періодизація історіографії України.
3. Архаїчна міфологія, епос як підвалини історичного знання.
4. Стан історичної думки античного часу.
5. Становлення середньовічного провіденціалізму. Його вплив на розвиток історичної думки.
6. Основні складові донаукової історіографії.
7. Соціально-культурні основи історичних знань на Русі в XI–XIII ст.
8. Дослідження літописів у вітчизняній науці.
9. Загальне літописання Русі.
10. Повість минулих літ: проблематика, метод, концепція.
11. Визначення понять: літопис, літописець, список, редакція.
12. Стан літописання в XII–XIII ст.
13. Історіографія доби Гетьмана П. Скоропадського.
14. Історична реальність та історичне пізнання.
15. Базові поняття історіографії.
16. Зміст порівняльно-аналітичної функції історіографії.
17. Зміст функції формалізації результатів наукового дослідження.
18. Зміст поняття «науковий напрямок».
19. Зміст поняття «наукова школа».
20. Головні ідеї народницького та державницького напрямків в історіографії.

21. Київська школа історіографії В. Б. Антоновича.
22. Галицька школа історіографії М. С. Грушевського.
23. Школа Харківських романтиків першої половина XIX ст.
24. Польсько-українська школа історіографії.
25. Соціально-економічна школа Д. І. Багалія.
26. Гамбурзька школа.
27. Школа Анналів. Жак Ле Гофф.
28. Зміст поняття «проблема» в історичному дослідженні.
29. Проблема співвідношення особи та історичної епохи.
30. Співвідношення теорій і концепцій з історичною реальністю, котру вони хочуть пояснити.
31. Типова структура історичного дослідження.
32. Ієрархія проблем історичного дослідження.
33. Актуалізація проблеми історичного дослідження.
34. Хронологічно-просторові межі історичного дослідження.
35. Київський літопис XII ст.
36. Особливості концепції історії України П. О. Куліша.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АСПІРАНТІВ

Вивчення курсу «Історіографія історії України» в організаційному плані здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка спрямована на формування у аспірантів розуміння основних аспектів історіографії як наукової дисципліни, усвідомлення суті функціонування історичної науки в Україні та зміни наукових підходів до вивчення української історії, а також забезпечення підготовки аспірантів до проведення дослідницької роботи.

Аспіранти отримують бали під час лекційних і семінарських занять, виконання контрольних завдань (береться до уваги присутність, активність). Оцінюються завдання переважно виконані аспірантом в межах плану його наукової роботи під час підготовки апробації наукових результатів (написання статті, підготовка виступу на конференції) та написання відповідних розділів тексту дисертації (вступ, стан історіографічної бази дослідження, класифікація віднайдених досліджень попередників з наукової теми статті, тексту дисертації у формі контролю систематичності та активності роботи аспіранта). Поточний контроль успішності проводиться під час проведення семінарських занять і самостійних робіт під керівництвом викладача, коли звіряються набуті

аспірантом навички з виконанням ним плану написання історичного дослідження (дисертації).

Під час проведення самостійних занять аспіранти розширюють та поглиблюють знання, отримані під час проведення лекційних занять, проводять науково-дослідну роботу, що передбачає класифікацію знайдених і відібраних ними для історичного дослідження досліджень, проводять обробку змісту історичних розвідок методами, відповідними суті досліджуваної проблеми, вчаться правильно, логічно, обґрунтовано викладати отримані результати в історіографічній частині під час апробації результатів свого дослідження (у науковій статті), вступі, основній частині наукової роботи та отримують відповідну теоретичну, методичну та практичну допомогу від викладача. Самостійні роботи аспірантів організовуються на основі затверджених завдань плану наукової роботи, котру вони виконують.

Під час проведення заліку визначається рівень засвоєння аспірантом змісту навчання, сформованих умінь і практичних навичок шляхом перевірки та оцінки рівня науково-теоретичної та практичної підготовки.

Підсумкове оцінювання здійснюється на основі підсумкових оцінок за кожним завданням в межах кожного з 3-х змістовних модулів. Оцінюються завдання переважно виконані аспірантом в межах плану його наукової роботи під час підготовки апробації наукових результатів (написання статті, підготовка виступу на міжнародній, всеукраїнській конференції) та написання відповідних розділів тексту дисертації (вступ, стан та аналіз історіографії) у формі контролю систематичності та активності роботи аспіранта над вирішенням даних проблем. Підсумковий контроль успішності проводиться на основі результатів поточного контролю за тематикою кожного з трьох модулів відповідно до виконання аспірантом плану наукової роботи. Дотримання запланованого терміну здачі робіт є обов'язковим. Подані роботи після встановленого строку без поважних на це причин втрачають 20 балів.

Підсумковий диференційований залік формується через розподіл балів між поточним контролем у співвідношенні – 50% оцінки за практичні дії, виконання завдань у межах виконання плану дисертаційного дослідження та поточного контролю за його виконанням, що здійснюється у формі контролю систематичності та активності роботи протягом семестру під час вивчення програмного матеріалу дисципліни; 50% – результати заліку.

Визначення оцінки аспіранта, з котрою виставляється залік, – повне виконання усіх завдань, пов'язаних з виконанням наукової роботи та засвоєння теоретичних положень дисципліни («відмінно»); не повне виконання усіх завдань, пов'язаних з виконанням наукової роботи та засвоєння теоретичних положень дисципліни («добре»); виконання частини завдань, пов'язаних з виконанням наукової роботи, але не засвоєно теоретичні положення дисципліни («задовільно»).

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів: національна та ECTS

Шкала оцінювання аспірантів	Підсумкова кількість балів (максимально 100)	Оцінка ECTS	Оцінка за 4-бальною шкалою
	0–34	F	«незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
	35–59	FX	«незадовільно» з можливістю повторно доскладання
	60–63	E	«задовільно»
	63–73	D	«задовільно»
	74–81	C	«добре»
	82–89	B	«добре»
	90–100	A	«відмінно»

При виставленні оцінки викладач враховує роботу з усіх видів навчальних занять, особливо тих, що безпосередньо відповідають виконанню плану дисертаційного дослідження. Оцінка, яку виставив викладач, вважається остаточною і перегляду не підлягає. Аспіранту, який

має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається повторне доскладання. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне оцінювання		Підсумковий контроль	Сума Балів
1 Модуль	Контрольна робота		
30	20	50	100

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначте предмет та об'єкт української історіографії. Види історіографічних праць.

2. Визначте періодизацію розвитку української історичної думки та науки.

3. Вкажіть літописні твори Київської Русі: розкрийте їхнє значення для розвитку історичної думки.

4. Охарактеризуйте Галицько-Волинський літопис як спадкоємця київської літописної традиції.

5. Розкрийте роль братських шкіл, Острозької та Києво-Могилянської академій в розвитку історичних знань в Україні.

6. Розкрийте значення географічної карти як історичного джерела.

7. Розкрийте розвиток історичної думки періоду діяльності українського козацтва, Запорозької Січі.

8. Дайте характеристику козацького літописання: Г. Самовидець, Г. Граб'янка та С. Величко.

9. Визначте роль у формуванні суспільної історичної свідомості в Україні «Синопису» І. Гізеля. Версії авторства цього твору.

10. Дайте характеристику «Хроніки з літописів стародавніх» Ф. Сафоновича як перехідної ланки від літописних до історичних праць.

11. З'ясуйте вплив творчості Ф. Прокоповича на формування історичної науки.

12. Розкрийте особливості старшинської історіографії другої половини XVIII ст. (П. Симоновський, А. Шафонський).

13. Дайте характеристику історії Запорозької Січі в літописному викладі О. Рігельмана.

14. Визначте козацький автономізм у творчій спадщині Я. Марковича.

15. Дайте оцінку умовам розвитку історичної науки в Україні у першій половині XIX ст.

16. Проаналізуйте появу «Історії Русів» як рубіжного явища української історіографії. Гіпотези щодо авторства, часу і місця створення.

17. Визначте історичні погляди Д. Зубрицького і розкрийте значення його праць для української історичної науки.

18. Визначте суспільно-політичні погляди Д. Бантиша-Каменського.

19. Визначте значення творів Д. Бантиша-Каменського в українській історіографії.

20. Надайте характеристику романтичному напрямку в українській історіографії та її представникам (І. І. Срезневський).

21. Вкажіть основний зміст археографічної діяльності О. Бодянського.

22. Дайте характеристику діяльності Одеського товариства історії та старожитностей та його організатора А. Скальковського.

23. Визначте головні особливості розвитку історичної науки в Україні в першій половині XIX ст. Університетські центри та наукові товариства.

24. Розкрийте основні складові життєвого шляху та суспільно-політичних поглядів засновника науково-критичного напрямку історіографії М. О. Максимовича.

25. Вкажіть основні здобутки М. О. Максимовича у дослідженні запорозького козацтва, Хмельниччини, Гетьманщини і Коліївщини.

26. Виокреміть складові суспільно-політичних поглядів засновника народницького напрямку в історіографії М. Костомарова.

27. Надайте характеристику історичних поглядів М. І. Костомарова в його працях «Богдан Хмельницький», «Мазепа», «Мазепинці».

28. Розкрийте причини змін історичних поглядів П.О. Куліша. Його роман «Чорна рада».

29. Визначте провідні осередки української історичної науки в середині та другій половині XIX ст.

30. Розкрийте діяльність В. Б. Антоновича як фундатора української національної історіографії.

31. Визначте зміст історичних поглядів О. П. Лазаревського.

32. Розкрийте зміст внеску в історичну науку О. Левицького.

33. Дайте характеристику створенню, значенню діяльності Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові.

34. Визначте зміст впливів на формування суспільно-політичних поглядів М.С. Грушевського.

35. Дайте оцінку впливу творчості М. С. Грушевського на розвиток української історичної науки.

36. Дайте характеристику праці «Історія України-Русі» М. С. Грушевського як наукового синтезу української історії на ґрунті позитивізму та національної ідеї.

37. Охарактеризуйте внесок Українського наукового товариства в Києві в утвердженні національної історіографії.

38. Розкрийте особливості значення праці М. Аркаса «Історія України-Русі».

39. Визначте роль Д. Яворницького у дослідженні українського козацтва. Його праця «Історія запорозьких козаків».

40. Дайте характеристику головних історичних праць О. Я. Єфименко.

41. Розкрийте зміст історіографічної концепції Д. І. Багалія.

42. Розкрийте внесок Д. І. Багалія у дослідження історії Слобідської і Південної України, історії української культури.

43. Зробіть огляд розвитку історичної науки від заснування ВУАН та діяльності академічних науково-дослідних установ історичного профілю у 1920–1930-х рр.

44. Охарактеризуйте наукову революційну школу М. Слабченка.

45. Викладіть зміст історіографічної концепції М. Яворського.

46. Розкрийте зміст положень державницької школи історіографії та її фундатора В. Липинського.

47. Охарактеризуйте львівський осередок українознавства та діяльність його фундатора І. Крип'якевича.

48. Дайте оцінку історичних праць з проблем української державності і права М. Василенка.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Контрольні роботи повинні бути самостійно підготовленими. Всі роботи проходять перевірку на оригінальність через відповідне програмне забезпечення. В роботі має бути 80 % унікального тексту, оформленого згідно правил цитування. У випадку наявності підтвердженого факту порушення академічної доброчесності у виконанні цих завдань, напр. запозичення посилань на літературу з чужих рук (плагіат) аспірант отримує інше завдання для складання заліку.

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. Пропущені заняття потрібно обов'язково відпрацювати шляхом підготовки додаткового есе.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Антонович В.Б.* Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори. Упор. О. Тодійчук, В. Ульяновський. // В.Б. Антонович. – К.: «Либідь», 1995. – С. 237 – 247.
2. *Антонович В.Б.* Спогади 50–60 рр. ХІХ ст. // В.Б. Антонович – Син України. – К.: «Заповіт», 1997. – Т.1. – С. 157 – 180.
3. *Антонович В.Б.* Твори: Повне видання. // В.Б. Антонович – К.: Всеукр. акад. наук., в Києві: (З Друк. Всеукр. акад. наук), 1932. – Т.1. – 314 с.
4. *Багалій Д.І.* Нарис української історіографії. Джерелознавство. Літописи. // Д.І. Багалій. – Київ: «ВУАН», 1923. – Вип.1. – 138 с.
5. *Багалій Д.І.* Нарис української історіографії. Джерелознавство. Літописи. // Д.І. Багалій. – Київ: «ВУАН», 1925. – Вип. 2. – 108 с.
6. *Багалій Д.І.* Матеріали для біографії В.Б. Антоновича (з приводу двадцятої річниці з дня його смерті). Зібрав і зредагував акад. Дмитро Багалій. // Д.І. Багалій. – К.: Всеукр. акад. наук, 1929. – 129 с.
7. *Багалій Д.І.* Академік М.С. Грушевський і його місце в українській історіографії. /Д.І. Багалій // Червоний шлях. – 1927. – №1. – С. 160 – 217.
8. *Бойко І.Д.* До сторіччя з дня народження видатного історика Д.І. Багалія / І.Д. Бойко // Український історичний журнал. – 1957. – № 2. – С. 105 – 109.
9. *Антонович В.Б.* Науковий збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками і його прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). Видання комітету. У Львові, 1905. З друк. наук. тов. ім Шевченка під зарядом К. Беднарського. Грушевський Михайло Сергійович. Твори: у 50 т. редкол.: П. Сохань (голов. ред), І. Гирич та ін. – Львів: Видавництво «Світ», 2016. – Т.47. – Кн.1. – С. 544 – 550.
10. *Винар Л.* До 150-річчя з року народження В.Б. Антоновича. / Л. Винар // Український історик. – 1984. – Вип. № 1–4. – С.187–190
11. *Винар Л.* Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка 1892–1923 // Л. Винар. – Мюнхен, 1970. – 111 с.
12. *Винар Л.* Ранні історичні праці М. Грушевського і київська історична школа В. Антоновича. / Л. Винар. // Український історик. – 1966. – Вип. 3 – 4. – С. 26 – 32.

13. *Винар Л.* Найвидатніший історик України Михайло Грушевський: (У 50-ліття смерті: 1934–1984) / Л. Винар. // Сучасність. – 1984. – №11. – С. 17 – 24.

14. *Винар Л.* Автобіографія Михайла Грушевського з 1926 року. Українське історичне товариство // Л. Винар. – Нью-Йорк, Мюнхен, Торонто, 1981. – 48 с.

15. *Гапусенко І.М.* Дмитро Іванович Яворницький: [історик, археолог, етнограф, фольклорист, письменник, академік АН УРСР. 1855–1940]. // І.Г. Апусенко. – Київ: «Наук. думка», 1969. – 58 с.

16. *Генсьорський А.І.* Галицько-Волинський літопис (Процес складання; редакції і редактори) Лексичні та фразеологічні особливості. // А.І. Генсьорський. – Київ, 1961. – 250 с.

17. *Герасимчук В.* Михайло Грушевський як історіограф України. / В. Герасимчук // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. – 1922. – Т. 133. – С. 1 – 26.

18. *Гермайзе О.Ю.* М.І. Костомаров в світлі автобіографії / О.Ю. Гермайзе // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1925. – №3. – С. 79 – 87.

19. *Гермайзе О.Ю.* В.Б. Антонович в українській історіографії. / О.Ю. Гермайзе // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1928. – №5. – С. 17 – 32.

20. *Гончарук П.* Історичні погляди П.О. Куліша під час його перебування в Кирило-Мефодіївському товаристві. / П. Гончарук. // Український історичний журнал. – 1969. – № 8. – С. 18 – 25.

21. *Горбань М.І.* Папери діда та батька М.О. Максимовича. / М.І. Горбань // Україна: Науковий двомісячник Українознавства. – 1929. – №3. – С. 89 – 92.

22. *Грушевський М.С.* Анти. Уривок з «Історії України-Руси» / М.С. Грушевський. // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів, 1898. – С. 1 – 16.

23. *Грушевський М.С.* М. Костомаров і Новітня Україна. / М.С. Грушевський. // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1925. – №3. – С. 3 – 20.

24. *Грушевський М.С.* Малороссийские песни М. Максимовича і століття української наукової праці. / М.С. Грушевський. // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1927. – Кн. 6. – С. 1 – 13.

25. *Грушевський М.С.* Українська історіографія і Микола Костомаров. / М.С. Грушевський. // Літературно-науковий вісник. – 1910. – Кн. V – Т. I. – С. 209 – 225.

26. *Грушевський М.С.* Соціально-традиційні підоснови Кулішевої творчості. / М.С. Грушевський // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1927. Кн. 1 – 2. – С. 9 – 38.

27. *Грушевський М.С.*, 1997. З соціально-національних концепцій В.Б. Антоновича / М.С. Грушевський. // Син України: В.Б. Антонович.: У 3 Т. Упор.: В. Короткий, В. Ульяновський. – К.: «Заповіт», 1997. – Т. 1., С. 118 – 128.

28. *Грушевський М.С.* Володимир Антонович – основні ідеї його творчості та діяльності / М.С. Грушевський // Син України: В.Б. Антонович.: У 3 Т. Упор.: В. Короткий, В. Ульяновський. К.: «Заповіт», 1997. – Т. 1. – С. 75 – 79.

29. *Грушевський М.С.* З політичного життя Старої України. Розвідки, статті, промови / М.С. Грушевський. – Київ, 1918. – 71 с.

30. *Грушевський М.С.* Переяславська умова України з Москвою 1654 р.: статті й тексти // М.С. Грушевський. – Київ.: Друк. акц. т-ва «Петро Барський», 1918. – 64 с.

31. *Грушевський М.С.* Історія України-Руси в 11 т., 12 кн. // М.С. Грушевський – К.: «Наукова думка», 1994. – Т. 1 – 650 с.

32. *Грушевський М.С.* Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. // М.С. Грушевський – К.: «Наукова думка», 1993. – Т. 3. – 588 с.

33. *Грушевський О.С.* Про ранні історичні писання П. Куліша / О.С. Грушевський // ЛНВ. – 1929. – Кн. 7 – 9. – С. 120 – 135.

34. *Грушевський О.С.* З початків нової української історіографії. / О.С. Грушевський // Україна. – 1914. – Кн. 1. – С. 50 – 60.

35. *Грушевський О.С.*, 1914. З початків нової української історіографії. / О.С. Грушевський // Україна. – 1914. – Кн. 2. – С. 60 – 70.

36. *Гупан Н.М.* Українська історіографія історії педагогіки. // Н.М. Гупан. – К.: «А.П.Н.», 2002. – 224 с.

37. *Данилов В. П.О. Куліш і М.О. Максимович. / В. Данилов // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1926. – №5. – С. 13 – 22.*

38. *Данилов В. О.М. Бодянський і його листування з М.О. Максимовичем / В. Данилов // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1927. – кн. 6. – С. 85 – 100.*

39. *Данилов В.П., До історії «Малороссийских песен» М.О. Максимович. / В.П. Данилов // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1928. – №4, С. 30 м 33.*

40. *Данилов В. М.О. Максимович на київській кафедрі. / В. Данилов // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1929. – №3. – С. 92 – 94.*

41. *Доманицький В. Науковий збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди наукової праці в Галичині (1894–1904). Видання Комітету. У Львові з портретом ювіляра / В. Доманицький // Грушевський Михайло Сергійович. Твори: у 50 т. редкол.: П. Сохань (голов. ред), І. Гирич та ін. – Львів: Видавництво «Світ», 2016. – Т. 47. – Кн. 1. – С. 536 – 543.*

42. *Домбровський О. Методологічні основи над ранньою історією М.Грушевського / О. Домбровський // Український історик. –1969. – Вип. 1–3. – С. 65 – 73.*

43. *Дорошенко Д., 1920. Микола Іванович Костомаров // Д. Дорошенко. – К.: Ляйпціг: Укр. Накладня, 1920. – 96 с.*

44. *Дорошенко Д., 1997. В. Антонович в українській історіографії. / Д. Дорошенко // Син України: В.Б. Антонович.: У 3 Т. Упор.: В. Короткий, В.Ульяновський. К.: «Заповіт», 1997. – Т. 1. –С.1 05 – 110.*

45. *Дорошенко Д. Науковий збірник, присвячений професорові Михайлові Грушевському від його учнів і друзів з приводу десятиліття його наукової діяльності у Галичині. Львів, 1906. / Д. Дорошенко // Грушевський Михайло Сергійович. Твори: у 50 т. редкол.: П. Сохань (голов. ред), І. Гирич та ін. – Львів: Видавництво «Світ», 2016. – Т. 47. – Кн. 1. – С. 551 – 552.*

46. *Дорошенко Д.І. Огляд української історіографії [Репринтне відтворення видання 1923 р.] // Д.І. Дорошенко. – К., 1996. – 320 с.*

47. *Дорошенко В. Найновіша література про П.О. Куліша: інформ. огляд видань і розвідок за останніх 15 літ. // В. Дорошенко. – Львів.: Друк. Наук. Т-ва ім. Т.Шевченка, 1928. – 28 с.*

48. *Драгоманов М.П.* Микола Іванович Костомаров. Життєвий очерк // М.П. Драгоманов. – Львів.: З друк. Наук. т-ва ім.Т.Шевченка, 1901. – 41 с.

49. *Житецький Г.* Життя М.О. Максимовича. / Г. Житецький // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1927. – Кн. 6. – С. 14 – 24.

50. *Забужко О.С.* Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. // О.С. Забужко. – К.: «Основи», 1993. – 123 с.

51. *Єфремов С.* Перед судом власної совісти. Громадська і політична робота В.Б. Антоновича. / С. Єфремов // Записки історично-філологічного відділу Української академії наук. – 1924. – Кн. 5. – С. 127 – 150.

52. *Науковий збірник, присвячений професорові Михайлові Грушевському від його учнів і друзів з приводу десятиліття його наукової діяльності у Галичині.* Львів, 1906./ К // Грушевський Михайло Сергійович. Твори: у 50 т. редкол.: П. Сохань (голов. ред.), І. Гирич та ін. – Львів: Видавництво «Світ», 2016. – Т. 47. – Кн. 1. – С. 531 – 532.

53. *Калакура Я.С.* Українська історіографія // Я.С. Калакура. – К.: «Генеза», 2004 – 495 с.

54. *Кіян О.І.* Ідейно-політичні та методологічні позиції Київської історичної школи Володимира Антоновича. / О.І. Кіян // Український історичний журнал. – 2006. – № 2. – С.159 – 174.

55. *Клепацький П.М.* Максимович як історик. / П.М. Клепацький // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1927. – Кн. 6. – С. 80 – 84.

56. *Коваленко Л.А.* Історіографія історії Української РСР від найдавніших часів до Великої Жовтневої Соціалістичної Революції // Л.А.Коваленко. – К.: Гол. вид-во вид. об'єднання «Вища школа», 1983. – 120 с.

57. *Колінгвуд Р.* Ідея історії. // Р. Колінгвуд. – К.: «Основи», 1996. – 615 с.

58. *Кониський О.,* 1991. Історія Русів // О. Кониський. – К.: «Радянський письменник», 1991. – 318 с.

59. *Косачевська Є.М.* До питання про суспільно-політичні погляди М.А. Маркевича / Є.М. Косачевська // Український історичний журнал. – 1972. – №1. – С. 87 – 94.

60. *Котляр М.Ф.* Галицько-Волинський літопис: дослідж., текст, коментар // М.Ф. Котляр. – Київ: НАН України, Ін-т історії України.: «Наукова думка», 2002. – 394 с.
61. *Коцур В.П., Коцур А.П.* Історіографія історії України: Курс лекцій. // В.П. Коцур, А.П. Коцур. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 520 с.
62. *Крип'якевич І.П.* Археографічні праці М.І. Костомарова. / І.П. Крип'якевич // Записки наукового товариства імені Т. Шевченка. – 1918. – Т. 126 – 127. – С. 105 – 140.
63. *Крип'якевич І.П.* Михайло Максимович – історик / І.П. Крип'якевич // Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. – 1927. – Т. 147. – С.165 – 172.
64. *Кравченко В.В.* Д.М. Бантиш-Каменський / В.В. Кравченко// Український історичний журнал. – 1990. – №4. – С. 88 – 94 .
65. *Кравченко В.В.* Д.М. Бантиш-Каменський./ В.В. Кравченко // Український історичний журнал. – 1990. – №9. – С. 72 – 80.
66. *Кравченко В.В.* Нариси з Української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII – середина XIX ст.) / В.В. Кравченко. – Харків.: Основи, 1996. – 376 с.
67. *Куліш П.О.* Твори: в 6 т. Ін-т Тараса Шевченка; за ред. О. Дорошкевича (Бібліотека українських класиків). // П.О. Куліш. – Держ. вид-во України, 1930. – Т. 1. – 198 с.
68. *Куліш П.О.* Твори: в 6 т. Спогади з молодих літ. // П.О. Куліш. – Держ. вид-во України, 1931. – Т. 6. – 296 с.
69. *Куліш П.О.* Вибрані твори // П.О. Куліш. – Київ: Дніпро, 1969. – 560 с.
70. *Куліш П.О.* Повне зібрання творів. Листи. Упоряд., комент. О. Федорук; підгот. текстів О. Федорук, Н. Хохлова; відп. ред. С. Захаркін / П.О.Куліш – Київ: Критика, 2005. – Т. 1: 1841–1850. – 647 с.
71. *Куліш П.О.* Повне зібрання творів. Листи. Упоряд., комент. О. Федорук; підгот. текстів О. Федорук, Н. Хохлова ; відп. ред. С. Захаркін. // П.О. Куліш. – Київ: Критика, 2009. – Т. 2: 1850–1856. – 669 с.
72. *Луняк Е.М.* Матеріали з української історіографії: Навчально-методичний посібник для студентів істориків заочної форми навчання. // Е.М. Луняк. – Ніжин: НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 135с.
73. *Магочій П.* Українське національне відродження, нова аналітична структура / П. Магочій // Український історичний журнал. – 1991. – №3. – С. 97 – 107.

74. *Максимович М.О.* Вибрані українознавчі твори. // М.О. Максимович. – К.: «Либідь», 1994. – 448 с.

75. *Марковський М.М.* Шевченко і Микола Маркевич: дещо до історії поетичної творчості Т.Г. Шевченка. / М.М. Марковський // Україна: Науковий двомісячник українознавства. – 1925. – Кн. 1 – 2. – С. 37 – 42.

76. *Марченко М.І.* Українська історіографія (з давніх часів до середини ХІХ ст.). // М.І. Марченко. – К.: Вид-во Київського ун-ту., 1959. – 256 с.

77. *Мельник Л.Г.* Утвердження ідеї національного самовизначення : конспект лекцій. // Л.Г. Мельник. – Київ: НМК ВО, 1992. – 84 с.

78. *Оглоблин О.* Українська церковна історіографія / О. Оглоблин // Український історик. – 1969. – Вип. 4. – С. 12 – 29.

79. *Оглоблин О.* Пам'яті Д.І. Багалія. / О. Оглоблин // Український історик. – 1988. – Кн. 1 – 4. – С. 92 – 105.

80. *Пінчук Ю.А.* М.І. Костомаров. // Ю.А. Пінчук – К.: «Наукова думка», 1992. – 232 с.

81. *Пінчук Ю.А.* Народницький і державницький напрями української історіографії: спільне і відмінне. / Ю.А. Пінчук // Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Харків, 15–17 листопада 1995 р.), Харків, 1995. – С. 161 – 164.

82. *Полухін Л.К.* Формування історичних поглядів Миколи Івановича Костомарова. До критики буржуазно-поміщицької історіографії на Україні. // Л.К. Полухін. – К., 1959. – 128 с.

83. *Попов П.М.* М.І. Костомаров як фольклорист і етнограф. // П.М. Попов. – К.: «Наукова думка», 1968. – 114 с.

84. *Прицак О.* Історіософія Михайла Грушевського / О. Прицак // Грушевський М.С. Історія України-Руси. В 11 т. 12 кн. – К.: «Наукова думка», 1992. – Т. 1, с. XL – LXXIII.

85. *Ричка В.М., Смолій В.А.* В.Б. Антонович як історик українського козацтва / В.М. Ричка, В.А. Смолій // Український історичний журнал. – 1990. – №9. – С. 109 – 115.

86. *Сарбей В.Г.* До питання про наукову спадщину академіка М.С. Грушевського / В.Г. Сарбей // Український історичний журнал. – 1989. – №10. – С. 114 – 126.

87. *Сарбей В.Г.* Розвиток української національної свідомості. Нариси з історії Українського національного руху // В.Г. Сарбей. – К.,

1994. –

С.31 – 37.

88. *Соневицький Л.* Володимир Антонович і українська історична наука в Галичині / Л. Соневицький // Український історик. – 1981. – №1. – С. 98 – 104.

89. *Стельмах С.П.* Історична думка в Україні ХІХ – початку ХХ століття. // С.П. Стельмах. – К.: Академія, 1997. – 175 с.

90. *Томашівський С. В.* Антонович, його діяльність на полі історичної науки. / С. Томашівський // Син України: В.Б. Антонович.: У 3 Т.Упор.:

В. Короткий, В. Ульяновський. – К.: «Заповіт», 1997. – Т. 1. – С. 29 – 61.

91. *Чубатий М.* Українська історична наука (її розвиток та досягнення). // М. Чубатий. – Філадельфія, 1971. – 120 с.

92. *Шанковський Л.* Нарис української воєнної історіографії. / Л. Шанковський // Український історик. – 1970. – Вип. 4. – С. 67 – 75.

93. *Шанковський Л.* 1971. Нарис української воєнної історіографії / Л. Шанковський // Український історик. – 1971. – Вип. 3 – 4. – С. 73 – 89.

94. *Шанковський Л.* Нарис української воєнної історіографії / Л. Шанковський // Український історик. – 1972. – Вип. 3 – 4. – С. 55 – 71.

95. *Шанковський Л.* Нарис української воєнної історіографії / Л. Шанковський // Український історик. – 1973. – Вип. 3 – 4. – С. 113 – 126.

96. *Шанковський Л.* Нові матеріали до історії визвольної війни 1917–1920 рр. / Л. Шанковський // Український історик. – 1974. – Вип. 4. – С. 99 – 103.

97. *Шанковський Л.* Нарис української воєнної історіографії / Л. Шанковський // Український історик. – 1975. – Вип. 1 – 2. – С. 45 – 69.

98. *Шанковський Л.* Нова праця про Українську Повстанську Армію. / Л. Шанковський // Український історик. – 1975. – Вип. 3 – 4. – С. 120 – 124.

99. *Шанковський Л.* Нова праця про Українську Повстанську Армію. / Л. Шанковський // Український історик. – 1975. – Вип. 3 – 4. – С. 120 – 124.

100. *Шаповал Ю.І.* Михайло Грушевський: еміграція й повернення в Україну (1919–1924). / Ю.І. Шаповал // Український історичний журнал. – 2016. – №6. – С. 4 – 23.

101. *Шаповал Ю.І.* Михайло Грушевський: еміграція й повернення в Україну (1919–1924).// Ю.І. Шаповал // Український історичний журнал. – 2016. – №6. – С. 4 – 23.

102. *Шубравська М.М.* Д.І. Яворницький. Життя, фольклористично-етнографічна діяльність. / М.М. Шубравська. – Київ: «Наук. думка», 1972. – 252 с.

103. *Шурат В.* Філософічна основа творчості П. Куліша: в 25-ліття смерті письменника. // В. Шурат. – Львів: Друк. «Діла», 1922. – 132 с.

104. *Яковлів А.* До питання про автора «Історії Русів» / А. Яковлів // ЗНТШ. – Львів, 1937. – Т. 154. – С. 103 – 104.

105. *Яцимирський О.* Науковий збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками і його прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). Видання комітету. У Львові, 1906. / О. Яцимирський // Грушевський Михайло Сергійович. Твори: у 50 т. редкол.: П. Сохань (голов. ред), І. Гирич та ін. – Львів: Видавництво «Світ», 2016. – Т. 47. – Кн. 1. – С. 553 – 562.

106. *Яремчук В.* Українська історіографія: суспільно-політична історія. Посібник. // В. Яремчук. – Острог, Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2017. – 288 с.

107. *Яремчук В.* Образи історії Української історіографії в історичній науці України середини 1950-х – початку 1970-х років./ В. Яремчук // Історіографічні дослідження в Україні // Гол. редкол. В.А. Смолій; відп. ред. О.А. Удод. / Яремчук В. – К.: НАН України. Ін-т. іст. Укр. 2008. – Вип. 18. – С. 59 – 88.

Інформаційні ресурси

Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. Сторінка кафедри політичних наук і права. Дисципліна «Історіографія історії України» URL: <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2648>.

Бібліотека КНУБА URL:<http://library.knuba.edu.ua>.

Історична правда URL:<https://www.istpravda.com.ua/>.

Для нотаток

Для нотаток

Навчально-методичне видання

ІСТОРІОГРАФІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації
до вивчення вибіркової компоненти
здобувачами спеціальності 032 «Історія та археологія», ступеня
доктора філософії денної та заочної форм навчання

Укладач **Єгоров Владислав Володимирович**

Випусковий редактор *Л. С. Тавлуй*
Комп'ютерне верстання *Д. М. Ніколаєвич*

Підписано до друку 29.02.2024. Формат 60 x 84_{1/16}
Ум. друк. арк. 2,09. Обл.-вид. арк. 2,25.
Електронний документ. Вид. № 3/ПІ-24

Видавець і виготовлювач:
Київський національний університет будівництва і архітектури

Повітрофлотський проспект, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002